

PRVA HRVATSKA LOVAČKA IZLOŽBA U INOZEMSTVU (BUDIMPEŠTA, 1896)

THE FIRST CROATIAN HUNTING EXHIBITION
ABROAD (BUDAPEST, 1896)

Maks KARLOVIĆ*

SAŽETAK: Prvo lovačko društvo u Hrvatskoj osnovano je 1881. godine. Pravi procvat lovstva uslijedio je, međutim, devedesetih godina osnivanjem novog Prvog obćeg hrvatskog društva za gojenje lova i ribarstva (1891), kojem pripisujemo prvo izlaganje lovačkih izložaka na Gospodarsko-šumarskoj izložbi u Zagrebu (1891), uređenje prvog lovačkog časopisa Viestnik prvoga obćega hrvatskoga društva za gojenje lova i ribarstva (1892), donošenje Zakona o lovstvu (1893), izdavanje Kesterčaneke Lovstva (1896), sudjelovanje na velikoj Tisućljetnoj izložbi Ugarskog kraljevstva u Budimpešti (1896), izdavanje Ettingerova Lovdžije (1897) i Šumarsko-lovačkog leksikona (1898). Na spomenutoj izložbi u Budimpešti Hrvatska je predstavila svoju povijest, književnost, poljoprivredu i stočarstvo, industriju, komunikacije, etnografiju, šumarstvo i lovstvo. Hrvatsku je predstavljalo nešto manje od 10.000 izlagatelja, od kojih je 105 donijelo nekoliko stotina lovačkih izložaka (preparirana divljač, rogovlje, različite lovačke puške i pištolji, starinski rogovi na barut, stupice za divljač i naprave za lovinu). Povodom te izložbe, u Zagrebu je objavljena knjiga s podacima o svim izlagateljima i svim izložcima. O hrvatskom udjelu na izložbi izvještavali su dnevници u Hrvatskoj, te stručni časopisi u Austriji i Njemačkoj.

Gljučne riječi: Tisućljetna izložba Ugarskog kraljevstva 1896., Budimpešta, Osvrti na izložbu, Hrvatski udio, Lovачki dio izložbe

U prilogu Lov u prošlosti i sadašnjosti svog Lovstva, Čeo vi ć (1953) podsjeća da su pojedini kulturni narodi – uvidjevši važnost lova po narodno gospodarstvo – počeli posvećivati sve veću pozornost njegovu podizanju i unapređenju. To je rezultiralo izglasavanjem posebnih zakona o lovu i osnivanjem lovačkih društava koja su počela uređivati lovišta, voditi brigu o divljači, propagirati pozitivan odnos između čovjeka i slobodne prirode itd. Da bi prikazali svoje uspjehe vlastitoj okolini, pa onda i inozemstvu, pojedina lovačka društva počela su potkraj druge polovice prošloga stoljeća organizirati u početku skromne, ali tijekom vremena i sve zanimljivije i posjećivanije izložbe.

Prvo lovačko društvo osnovano je u Hrvatskoj 1881. godine pod nazivom Društvo za obranu lova u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji. Deset godina kasnije u Hrvatskoj se osniva novo Prvo obće hrvatsko društvo za gojenje lova i ribarstva, koje je tijekom devedesetih godina obilježilo svoje postojanje nizom značajnih dostignuća. Tako nekoliko njegovih članova sudjeluje 1891. godine na Gospodarsko-šumarskoj izložbi u Zagrebu (Ib l e r i sur. 1892). Godine 1892. počeo je izlaziti lovački mjesečnik pod nazivom Viestnik prvoga obćega hrvatskoga društva za gojenje lova i ribarstva (današnji Lovачki vjesnik), u 1893. donesen je Zakon o lovstvu, 1896. objavljeno je Lovstvo. Priručnik za lovce i poučnik za nadzirače lova u Hrvatskoj i Slavoniji (K e s t e r č a n e k), u 1897. Hrvatski lovđžija, priručnik za lovce, šumare i sve prijatelje lova (E t t i n g e r) i 1898. Šumarsko-lovački leksikon (Ettinger). U

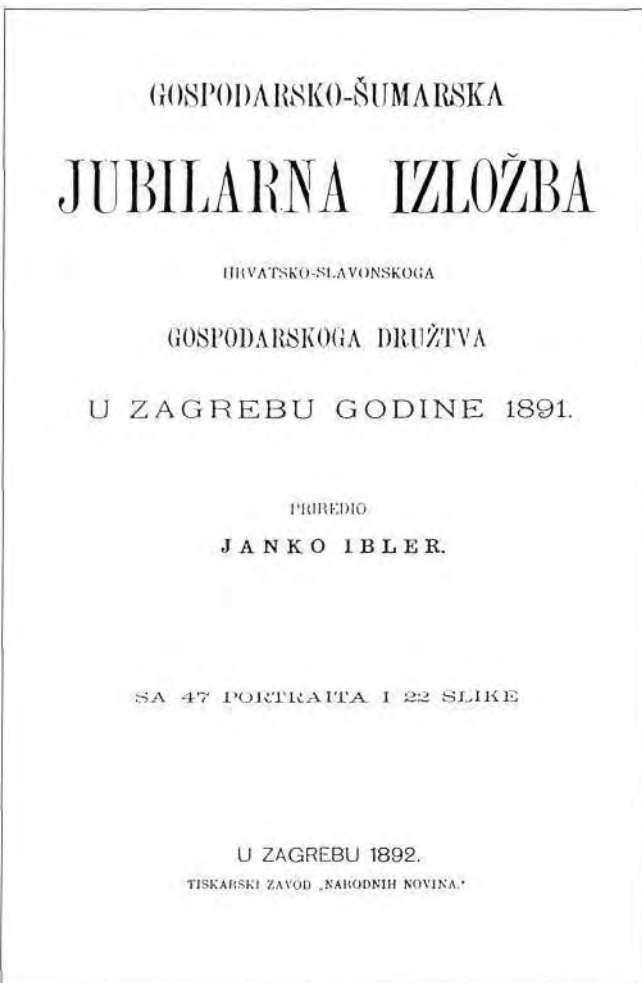
* Dr. sc. Maks Karlović, dr. vet. med., umirovljeni znanstveni savjetnik Hrvatskog veterinarskog instituta Zagreb

međuvremenu – 1896. godine – sudjeluju Hrvatska i Slavonija na Tisućljetnoj izložbi Ugarskog kraljevstva u Budimpešti (xxx, 1896).

U ovom se zapisu izvještava o obje spomenute lovačke izložbe: o prvoj koja je održana u Zagrebu od 15. kolovoza do 15. listopada 1891. i o drugoj koja je održana u Budimpešti od 2. svibnja do 3. listopada 1896. Na prvoj je izložbi – uz niz gospodarsko-šumarskih izložaka – prikazano i nekoliko izložaka s područja lovstva (Ibler i sur. 1892):

- Vlastelinstvo grofa Draškovića izložilo je nacрте i modele svog lovišta s hranilištima za zečeve, trčke i fazane, stupicama za lisice, mačke, kune i tvorove, gvoždem za škanjce i jastrebe kokošare itd.
- Grof Marko Bombelles ml. izvijestio je o dva svoja lovišta: o Klenovniku i Zelendvoru, sa statističkim podacima o divljači koja je odstrijeljena od 1872. do 1890., i o izvozu te odstrijeljene divljači u Francusku. Uz te podatke izložbu je ukrašavalo i rogovlje srnjaka iz vlastitih lovišta.
- Kutjevačko vlastelinstvo izložilo je veći broj divljači, među kojom je bilo najviše fazana.

Nakon te izložbe, na kojoj je prikazano samo nekoliko lovačkih eksponata, hrvatsko je lovstvo sudjelovalo

1896. u Budimpešti na velikoj, za tadašnje prilike veličanstvenoj Tisućljetnoj zemaljskoj izložbi, posvećenoj tisućgodišnjici Ugarskog kraljevstva (xxx, 1896). Na toj je izložbi izlagalo gotovo 10.000 izlagača iz Hrvatske. Da bi se shvatio domet i značenje tih hrvatskih izložaka, potrebno je istaknuti tadašnje odnose u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji, koja je u to vrijeme zapremala 10.125 km² i bila podijeljena u osam županija:

– ličko-krbavsku sa	190.978 stanovnika,
– modruško-riječku s	220.629 stanovnika,
– zagrebačku s	484.252 stanovnika,
– varaždinsku s	258.066 stanovnika,
– bjelovarsko-križevačku s	266.210 stanovnika,
– požešku s	202.836 stanovnika,
– virovitičku s	216.417 stanovnika,
– srijemsku s	347.022 stanovnika.

Od navedenih izlagača potjecali su iz:

– grada Zagreba	244
– grada Osijeka	27
– ličko-krbavske županije	375
– modruško-riječke županije	155
– zagrebačke županije	269
– varaždinske županije	201
– bjelovarsko-križevačke županije	904

– požeške županije	1245
– virovitičke županije	297
– srijemske županije	4407

Od tog broja, u lovačkom dijelu šumarskog paviljona svoje je ekspanate izložilo 105 izlagatelja iz Hrvatske i Slavonije. Dalmacija nije sudjelovala na toj izložbi, jer je u to vrijeme bila izravno podložna bečkom dvoru i na taj način odvojena od Hrvatske i Slavonije.

Uz tu je izložbu objavljena u Zagrebu opsežna publikacija na njemačkom jeziku s geografskim, povijesnim, političkim, umjetničkim i prosvjetnim prikazima naše zemlje, te posebno prikazom izložbe s imenima svih naših sudionika i njihovim izloščima (xxx, 1896).

Prema izložbenom planu, objavljenom u toj publikaciji, Hrvatski paviljoni nalazili su se na lijevoj strani neposredno uz glavni ulaz i to jedan za drugim Hrvatsko-slavonski šumarski paviljon, Hrvatsko-slavonski industrijski paviljon i Hrvatsko-slavonski umjetnički paviljon. Između prva dva paviljona nalazi se Hrvatsko-slavonski restoran. Opisujući šumarski paviljon, Frković (1996) navodi: "Korisna površina paviljona, mahom izrađenog od slavonske hrastovine i jelovine iz gorske Hrvatske, iznosila je 856 m², uvećana za 460 m²

prizemlja. Osebjnost paviljona davao je 37 m visok i 8 m širok toranj, čija su dva kata s pripadajućim galerijama (278 m²) upravo poslužila za izlaganje trofeja i izložaka lovstva".

Tisućljetna izložba bila je podijeljena na dva odsjeka:

– povijesni dio sa	774 izložaka i
– izložbu sadašnjosti s	9278 izložaka.

U tom drugom dijelu Tisućljetna izložba je obuhvaćala: Umjetnost, Literaturu, Nastavu, Trgovinu, financije i bankarstvo, Ratarstvo, vrtlarstvo, podrumarstvo, pčelarstvo, životinjske proizvode i veterinarstvo, Obrt, tvornice, rudarstvo, metalurgiju, željezni i metalni obrt, Komunikacije, brodogradnju, pomorstvo i ribarstvo, Građevni obrt, Umjetnički obrt: namještaj, drveninu i dekoracije, Industriju stakla, Industriju kože, tkonice i pletione i industriju odjeće, Industriju papira i reprodukcije, Zlatni i srebrni nakit, Proizvodnju voska i sitnu robu, Kemijsku industriju, Prehranu, Etnografiju, kućnu radinost i kažnjenički obrt te Šumarstvo i Lovstvo.

U posljednjem poglavlju daje se nekoliko kratkih napomena o Lovstvu u Hrvatskoj i Slavoniji te popis svih izlagača i njihovih izložaka:

LOVSTVO

I. Opće hrvatsko društvo za zaštitu lova i ribarstva u Zagrebu

Osnovano 1890. pod pokroviteljstvom Njegove k.u.k. visosti nadvojvode Franje Ferdinanda d'Este.

Svrha društva: savjetovanje o lovnim i ribarskim poslovima i o zakonu o lovu i ribarstvu; veze s drugim stručnim društvima u zemlji i u inozemstvu; sakupljanje znanstvenih radova o lovu i ribarstvu; izdavanje stručnih rasprava; priređivanje izložaka o lovu i ribarstvu; nadzor o održavanju zakona o zaštiti lova i ribarstva; potpora vlasniku lovnog prava glede podizanja lova i ribarstva; spriječavanje zločina u lovu; priznavanja

i nagrađivanja lovnog osoblja; potpora uvođenju namještaja za unaprijeđivanje lova i ribarstva; potpora u izvođenju pomoći unesrećenom osoblju za zaštitu lova i ribarstva; njihovim udovicama i djeci. Sjedište društva: Zagreb. Broj članova: 500; temeljni kapital 2700 forinta; redoviti godišnji prihod 1900 forinta; izdavanje društvenog stručnog časopisa.

Lovno pravo u Hrvatskoj i Slavoniji provodi se na temelju odredaba zakona od 27. travnja 1893.

Društveni članovi koji sudjeluju u kolektivnoj izložbi društva.

9174. Njegova k.u.k. visost nadvojvoda Leopold Salvator, Zagreb: medvjed, odstrijeljen na području Modruš-Kapela	srnjaka, jelensko rogovlje, glava divlje svinje, kreja
9175. Agjić Prokop, kotarski šumar, Glina: rogovlje jelena i srnjaka	9178. Belamarić Simon, kraljevski kotarski šumar, Ludbreg: grupa vjeverica, jelensko rogovlje, rogovlje srnjaka, različite stupice i zamke kakve upotrebljavaju zvjerokradice u Dravskom području
9176. Barac Milutin, direktor rafinerije petroleja u Rijeci: naprave za hvatanje divljači, različite ptice iz Istre	9179. Ceraj v. Cerić Konrad, apotekar u Križevcima: kukuvija smrtna, crvenonogi sokol, škanjac, rogovlje srnjaka, glava srnjaka, glava jelena, sve iz vlastitog lovišta
9177. Bombelles Marcus junior, grof, k.u.k. komornik, veleposjednik, Opeka, Varaždin: 80 pari rogovlja srnjaka iz gospodarskog lovnog područja, dva para jelenskog rogovlja, grupa orlova, sova ušara, nakazni fazan, divlja mačka, nakazna glava	9180. Dragičević Svetozar, posjednik, Vukovar: starinski rog za čuvanje baruta

9181. Eltz Jakob, grof, njegova uzvišenost k.u.k. pravi tajni savjetnik, veleposjednik, Vukovar: vuk, odstrijeljen 1893., zbirka rogovlja srnjaka
9182. Erdödy Rudolf, grof, njegova k.u.k. uzvišenost pravi tajni savjetnik, veleposjednik u Novom Marofu: rogovlje srnjaka, jelensko rogovlje, grupa ptica grabljivica
9183. Erdödy Stefan, grof, veleposjednik u Jastrebarskom: divlja svinja, odstrijeljena 1894. u Izmiru, vuk, odstrijeljen 1890. u Kupčini
9184. Francisci Heinrich v., k. u. k. komornik, veleposjednik u Severinu: medvjed, odstrijeljen 1894. kod Severina
9185. Ghyczy Emil v., k. ministarski savjetnik, veleposjednik, Čabar: medvjed, odstrijeljen 1888., rogovlje srnjaka i jelensko rogovlje
9186. Gazdović Dragutin, Odvorac: starinski rog za čuvanje baruta
9187. Josipovich Ludvig v., komes turopoljski, Kurilovec: labud, odstrijeljen 1891.
9188. Jovanović Branko, k. septemvir u mirovini, Zagreb: tetrijeb, odstrijeljen 1894.
9189. Kesterčanek Franjo, k. prof.: više hrvatskih lovačkih proizvoda vlastite izrade
9190. Krajcsovic Otto de Illok, k. šef sekcije, Zagreb: veliki tetrijeb, odstrijeljen 1894. na Kapeli, labud, odstrijeljen u okolici Zagreba
9191. Kral Napoleon, k.u.k. konjanički kapetan, Zagreb: nakazno rogovlje srnjaka
9192. Kögl Anton, Zagreb: vuk
9193. Kulmer Friedrich grof, Šestine: zbirka rogovlja
9194. Lopate Wenzel, gospodarstveni šumar, Našice: rogovlje srnjaka
9195. Majlath Ladislaus, grof, veleposjednik, D. Miholjac: jelensko rogovlje
9196. Müller Friedrich, gospodarstveni upravitelj šuma, Ludbreg: orao suri
9197. Majnarić Nikolaus, posjednik, Ravnagora: krzno grabežljivaca
9198. Neuberger Felix, posjednik, Sušice: veliki tetrijeb, odstrijeljen 1895.
9199. Ožegović Metell, barun, Gušterovac: zbirka rogovlja
9200. Plötzer Josip, posjednik, Ravnagora: zbirka lovačkih trofeja
9201. Pfister Josip, inženjer i posjednik, Zagreb: grupa ptica grabljivica
9202. Radošević Mijo, šumarski majstor, Zagreb: starinski rog za čuvanje baruta
9203. Ružička August, Zagreb: rogovlje srnjaka, jelensko rogovlje
9204. Schmidinger Josip, k. županijski šumarski inspektor, Požega: rogovlje i zbirka ptica grabljivica
9205. Šašel Jakob, puškar, Karlovac: lovačke puške vlastite izrade
9206. Tomić Stjepan, kotarski šumar, Daruvar: stari rog za čuvanje baruta
9207. Všeteka Vojtjeh, kneževski nadšumar, Cerje: zbirka rogovlja
9208. Wickerhauser Tošo dr., primarni liječnik, Zagreb: veliki tetrijeb, odstrijeljen 1893. u Lokvama
9209. Wolf Robert, gospodarstveni šumar u Našicama: zbirka rogovlja
9210. Vrgoč Jago, posjednik, Sesvete: lovačka puška
9211. Zikmundowsky Ferdinand, sekcijski savjetnik: preparirane ptice, vjeverica, rogovlje srnjaka
9212. K. šumarski i poljoprivredni nastavni zavod, Križevci: srne, jazavci, lisice, zbirka rogovlja
9213. Opće hrvatsko društvo za zaštitu lova i ribarstva, Zagreb: diplome, statuti, knjige i društvene oznake

Divljač u grupama

9214. Barač Milutin, Rijeka: orao štekavac
9215. Bombelles Marc, grof, Opeka, Varaždin: sokoli i fazan, kobac ptičar i fazan, fazani, trčke, lisica i fazan, sokol, zec, trčke, tvor
9216. Imovna općina, Gradiška: divlja mačka, vukovi
9217. Pfister Josef, Zagreb: gavran i tetrijeb
9218. Popović M., Zemun: orao suri
9219. Rauch Gejza, barun, dr., Zagreb: šljuka
9220. Schmidinger Josef, Požega: kobac ptičar i vrana, bjelorepi kobac
9221. Direkcija šuma, Zagreb: kobac ptičar, šumski tvor, jastreb kokošar, kuna zlatica, jastreb kokošar, vuk, divlje mačke, mala lasica, kos
9222. Šumarija Vinkovci: kuna
9223. Šumarija Fruška gora: orao
9224. Šumarija Senj: vuk, lisice
9225. Zagrebačko lovačko društvo: šumski tvor, kobac ptičar s vjevericom, divlja mačka, sova i kreja, jastreb kokošar, sova močvarica, lisice, lisica i patka, strvinar, šumski tvor u gnijezdu, šumski tvor koji vreba fazana, gavran, vidra
9226. Zikmundowsky Ferd., Zagreb: sova, lještarka

Pojedini izlagači

9227. Balić Marko, Otok: zvjerokradičina lovačka puška
9228. Bellamarić S., Ludbreg: različite naprave za lovnu, stupice i zamke
9229. Boričić Mirko, Slakovci: gavran, vrana, svraka
9230. Bosanaec Stevo, Lipovčani: pištolji na kremen
9231. Bukvić Sava, Otok: zvjerokradičina puška
9232. Dumongjić Adolf, Požega: zvjerokradičina puška, stupice, puška
9233. Filipović Adam, Ivankovo: lisica
9234. Galović Adam, Ivankovo: sova
9235. Galović Marko, Otok: stupice
9236. Grabić Marko, Ivankovo: šumski tvor, kuna
9237. Haas, Vinkovci: sova
9238. Henn Rudolf, Vinkovci: sova, patka
9239. Ivošević Petar, Mirkovci: šumski tvor
9240. Izložbeni komitet, Vinkovci: puška, stupice i naprave za lovnu
9241. Izložbeni komitet Vukovar: stupice za vukove, zečeve i prepelice
9242. Izložbeni komitet Šid: dvocjevka, stara ostraguša
9243. Izložbeni komitet Županja: puška, dvocjevka, stupica za vukove
9244. Izložbeni komitet Delnice: zvjerokradičina puška
9245. Jozić Mijo, Nijemci: puzavac
9246. grof Khuen Heinrich, Nuštar: jelensko rogovlje
9247. Kulčar Gustav, Vinkovci: lisica, vjeverica, vrana, roda, fazan
9248. Korač Spasenija, Udbina: lisica
9249. Lončarić Vinko, Delnice: zvjerokradičina puška, stupice za ptice, kune i lisice
9250. Lovrić Marijan, Komletinci: kuna
9251. Mandić Isak, Gračac: dva pištolja
9252. Milinković Marko, Klanac: rog za čuvanje baruta
9253. Mušić Edmund, Vinkovci: sova
9254. Mušić Luka i Rajtarović Andrija, Vinkovci: labudovi
9255. Neferanović Marko, Privlaka: lisica
9256. Nemet Vinko, Bedenik: ostraguša
9257. Imovna općina Ogulin: preparirana divljač
9258. Orlić Rade, Korenica: naprava za lovnu
9259. Petrović Gjuro, Vučinić selo: dvije puške okovane srebrom zajedno s priborom
9260. Petrović Stevo, Dobro selo: pištolji
9261. Poletilović Ivan, Slakovci: vjeverica, ćuk
9262. Radić Luka, Vodjinci: kuna
9263. Radočaj Stevan, Udbina: lisica
9264. Radošević M., šumar, Zagreb: rog za barut iz 17. stoljeća
9265. Sutija Anna, Udbina: kuna zlatica
9266. Svoboda Ivan, šumar u mirovini, Nova Gradiška: glava srnjaka
9267. Sašel Jakov, puškar u Karlovcu: lovačka puška, dvocjevka sustav Volk, dvocjevka s olučenim i glatkim cijevima, dvocjevka sustav Schüssel, puška kuglara, lovačka puška
9268. Šimić Jakov, Komletinci: kornjače
9269. Šorak Dane, Dol. Lapac: stupica za medvjede, lovačka puška
9270. Šumarska služba gospodarstva Jakoba grofa Eltza, Vukovar: rogovlje srnjaka
9271. Šumarska prihodarnica gospodarstva von Ghyczya u Čabru: medvjed, rogovlje, jelen
9272. Chotek Rudolf, grof, Čerević: lovačka puška
9273. Tomašević Stjepan, Vinkovci: vjeverica
9274. Tonkres Alfred, Vinkovci: gavran, vjeverica
9275. Tucaković Kazimir, Otok: lovačka puška kremenača
9276. Gospodstvo grofa Oskara Keglevicha, Lobar: zbirka pušaka
9277. Živković Fila, Nijemci: vjeverica, bjeloglavi sup
9278. Župić Jozo, Medjurača: naprave za lovnu i stupice.

RASPRAVA

Zbivanja na toj Tisućljetnoj izložbi odrazila su se naravno i u zapisima naših tadašnjih dnevnika i mjesečnika. Tako piše Kesterčanek (1896a) da je izložbu posjetio kralj Franjo Josip I., dopisnik Narodnih novina izvještava o dolasku na izložbu grupe izletnika iz virovitičke (Anon. 1896a; Anon. 1896b) i bjelovarsko-križevačke županije (Anon. 1896c), trgovačke omladine iz Zagreba (Anon. 1896d) i hrvatskih trgovaca (Anon.

1896 g). U drugoj polovici srpnja obavještavaju Narodne novine (Anon. 1896f) da je hrvatski paviljon posjetio bjelovarski fotograf Franjo Tömöry kao milijuntni posjetitelj.

Opširan trodjelni prikaz izložbe dao je Barišić u Šumarskom listu, pri čemu u prvom dijelu (Barišić, 1896a) opisuje divljač i lovački pribor iz Hrvatske i Slavonije, u drugom dijelu (Barišić, 1896b) prikazuje

drveće i biljke iz Hrvatske i Slavonije, uz različite proizvode od drveta izrađene u našim tvornicama, kao i različite pripravke dobivene od drveta (tanin, žesta, drveni ugalj, kvasina itd.). U trećem dijelu (Barišić, 1896c) raspravlja o mađarskom šumarstvu, lovstvu i ribarstvu, te donosi podatke o razvijenosti mađarskog lovstva, što potvrđuju brojevi godišnjih odstrela divljači: jelena oko 3000, srna oko 900, divokoza oko 100, divljih svinja oko 3500, medvjeda oko 200, zečeva oko 400.000, risova 30 do 40, divljih mačaka oko 1000, lisica oko 20.000, trčaka oko 45.000, itd.

Osim spomenutih zapisa u našim publikacijama nalazimo slične prikaze lovačkog dijela izložbe i u njemačkom tjedniku *Das Volk* (Anon. 1896e).

Prema *Lovačko-ribarskom viestniku* (Kesterčanek, 1896b) u drugom njemačkom časopisu *Weidwerk in Wort und Bild* piše:

“Po vanjštini malo ne isto tako imponantno kao što magjarski, ističe se i hrvatski lovačko šumarski paviljon, između samih izložaka pako, u koliko se i ne mogu po mnoštvu mjeriti s bogatstvom magjarske izložbe, imade ipak pojedinih baš prekrasnih i nenadkriljenih u svojoj vrsti primjeraka”.

Posebno opsežan prikaz o toj tisućljetnoj izložbi navodi Almásy (1896) u časopisu *Ornithologisches Jahrbuch*. On se u tom zapisu dotiče ptica, nadopunjujući neke oznake i kritizirajući druge. Tako kaže za kamenjarku da je vrlo česta na Kvarneru i da je – to se odnosi na prošlo stoljeće – rado naručivano jelo u riječkim, opatijskim, crikveničkim i drugim restoranima. Izložene su kamenjarke iz Like, sa Kvarnera i s Grobnika. U nastavku ističe da je veći broj vrana vrste *Graculus pygmaeus* i *Graculus cristatus* dostavljen iz Istre. Među njima se nalaze vrane koje je dostavila Riječka gimnazija, a označene su posljednje navedenim nazivom. Autor međutim smatra sigurnim da se radi o vrani vrste *Graculus desmaresti*, ili još prije o vrsti *Graculus croaticus*.

Među jastreabama kokošarima upada u oči različitost veličine pojedinih ptica i posebno “značajna tamna boja jednog primjerka iz Daruvara”. Zanimljivi su i pri-

mjerci sovine šumske, od kojih se neki ističu više smeđom do crnkastom nijansom, kao i jedan primjerak čokoladno smeđe boje iz Belja. U Hrvatsko-slavonskom šumarskom paviljonu ima nekoliko kreja, za koje je autor rekao komesar izložbe kraljevski šumar Schmidinger, da se kreje unazad nekoliko godina useljavaju u Hrvatsku i da su sada redovite ptice u Lici.

Među šojkama primijećen je jedan zanimljivi albin, kojemu je veći dio perja izrazito bijel, a ostali dio vinskocrvene boje, svijetliji nego je uobičajeno.

Manja grupa zeba koja je dostavljena s područja Zagreba potječe iz grupe koja je odstrijeljena 1893, za vrijeme prelijeta tih ptica u Ugarsku.

Više primjeraka cikave strnadice potječe iz Istre, gdje je ta vrsta dosta česta.

Iz okolice Zagreba potječe ružičasti čvorak, patka mrka iz varaždinske okolice, jedna guska kratkoljuna iz okolice Iloka, nekoliko labudova koji su odstrijeljeni na Bosutu kraj Vinkovaca prošle zime, nekoliko galeba klaukovaca s područja donjeg Dunava i s Kvarnera. Za pomornika velikog (Rijeka i Kvarner) uz kojeg se nalazi oznaka vrste *Lestris catarrhactes*, a koje nije mogao pobliže pogledati, Almásy (1896), smatra da pripada vrsti *Lestris pomarina*.

Iako navedena rasprava obrađuje sve ptice koje su se nalazile na izložbi, ovdje se navode samo one koje potječu iz Hrvatske.

I konačno, u povodu 100. obljetnice, osvrće se Frković (1996) na Tisućljetnu izložbu u Budimpešti koristeći nekadašnje zapise pretežito u *Lovačko-ribarskom viestniku* i *Šumarskom listu*. Pri tome navodi “Svi izložci hrvatskog šumarsko-lovačkog paviljona bili su upisani u poseban katalog, do kojeg pisac ovih redaka nije mogao doći”. Stoga se mogu smatrati podaci koji se navode upravo u tom katalogu i koji su ovdje korišteni posebno značajnim u sagledavanju dostignuća tadašnjeg hrvatskog lovstva i načina njegova prikaza na toj izložbi. Uz podatke iz tog kataloga posebno je značajan ornitološki prikaz lovačkog dijela izložbe. Time su popunjena saznanja o sudjelovanju Hrvatske na prvoj inozemnoj lovačkoj izložbi.

LITERATURA

- Almásy, C. v. (1896): *Ornithologisches und taxidermistisches von der Millenniums-Ausstellung. Ornithologisches Jahrbuch*, 7 (6) 205-227.
- Anon. (1896a): Izletnici virovitičke županije na milenijskoj izložbi. *Narodne novine*, 62 (151) 2.
- Anon. (1896b): Izletnici virovitičke županije na milenijskoj izložbi. *Narodne novine*, 62 (152) 8.
- Anon. (1896c): Izletnici belovarsko-križevačke županije na milenijskoj izložbi. *Narodne novine*, 62 (161) 2.
- Anon. (1896d): Izlet u Budimpeštu. *Narodne novine*, 62 (165) 2.
- Anon. (1896e): Njemački glas o hrvatskoj izložbi. *Narodne novine*, 62 (167) 4.
- Anon. (1896.f): Iz hrvatskog odjela milenijske izložbe. *Narodne novine*, 62 (169) 3.

- Anon. (1896g): Hrvatski trgovci na milenijskoj izložbi. Narodne novine, 62 (172) 2-3.
- Barišić, P. (1896a): Šumarske vesti sa milenijske izložbe u Budimpešti (I). Šumarski list, 20 (7) 257-272.
- Barišić, P. (1896b): Šumarske vesti sa milenijske izložbe u Budimpešti (II). Šumarski list, 20 (8) 323-334.
- Barišić, P. (1896c): Šumarske vesti sa milenijske izložbe u Budimpešti (III). Šumarski list, 20 (9-10) 389-406.
- Ettlinger, J. (1897): Hrvatski lovčija. Priručnik za lovce, šumare i sve prijatelje lova. Zagreb. Str. 286. Izdavač: Naklada knjižare Lav Hartmana.
- Ettlinger, J. (1898): Šumarsko-lovački leksikon. Zagreb. Str. 440. Izdavač: Naklada kr. sveučilišne knjižare Franje Suppana. Tisak: Antun Scholz.
- Frković, A. (1996): Hrvatsko lovstvo na milenijskoj izložbi u Budimpešti 1896. godine. Šumarski list, 120 (9-10) 437-439.
- Frković, A. (1999): 100. obljetnica prve društvene izložbe rogovlja i lovačkih trofeja u Zagrebu. Šumarski list, 123 (9-10): 492-494.
- Ibler, J., Heinz, A., Krištof, R., i Köröskényi V. (1892): Šumarstvo. U: Gospodarsko-šumarska jubilarna izložba Hrvatsko-slavonskoga gospodarskoga društva u Zagrebu godine 1891. Zagreb (173-185). Izdavač: Vlastita naklada. Tisak: Tiskarski zavod "Narodnih novina".
- Kesterčanek, F. Ž. (1896a): Njegovo veličanstvo kralj u društvenoj izložbi. Lovačko-ribarski viestnik, 5 (6) 61-62.
- Kesterčanek, F. Ž. (1896b): Naša izložba u Budimpešti. Lovačko-ribarski viestnik, 5 (8) 90-92.
- Kesterčanek, F. Ž. (1896c): Jošte jedna o izložbi lovstva u Budimpešti. Lovačko-ribarski viestnik, 5 (10) 109-110.
- Kesterčanek, F. Ž. (1896d): Lovstvo. Priručnik za lovce i poučnik za nadzirače lova u Hrvatskoj i Slavoniji. Zagreb. Str. 350. Izdavač: Naklada kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade. Tisak: Kr. zemaljska tiskara.
- xxx (1896): Die Königreiche Kroatien und Slavonien auf der Milleniums – Landesausstellung des Königreichs Ungarn. Agram. Str. 476. Königl. Landesdruckerei.

SUMMARY: The first hunting society in Croatia was founded in 1881. However, it was the establishment of the new First General Croatian Hunting and Fishing Society (1891) that gave an impetus to the flourishing of hunting. This society was responsible for the first display of hunting exhibits at the Agricultural-Forestry Exhibition in Zagreb (1891), the edition of the first hunting magazine Viestnik, the first general Croatian hunting and fishing society (1892), the passing of the Hunting Act (1893), the publication of Kesterčanek's Hunting (1896), the participation at a large Millennium Exhibition of the Hungarian Monarchy in Budapest (1896), the publication of Ettlinger's Hunters (1897) and the Forestry-Hunting Lexicon (1898). At the mentioned exhibition in Budapest, Croatia presented its history, literature, agriculture and cattle breeding, industry, communications, ethnography, forestry and hunting. Croatia was represented by slightly fewer than 10,000 exhibitors, of which 105 displayed several hundred hunting exhibits (stuffed game, antlers, various hunting rifles and pistols, old-fashioned gunpowder-filled horns, game traps and hunting devices). On the occasion of the exhibition, a book was published in Zagreb containing data on all the exhibitors and exhibits. Daily papers in Croatia and specialised magazines in Austria and Germany reported on the exhibition.

Key words: the Millennium Exhibition of the Hungarian Monarchy 1896, Budapest, reviews of the exhibition, Croatian participation, the hunting share of the exhibition